

URTEC

Čist s podobami za slovensko
mladino [s prilogo „Angeleček“]

ŠTEV. 5-6

Ljubljana, 1925

LETO 55

Miladin:

O sv. Gregoriji.

*Sveti Gregor, kmečki drug,
spravi iz kolarne plug.
Ko izgine zadnji sneg,
zelen se pokaže breg,
hlapec počí pika-pok
in orat gre golorok.*

*Oče pridejo sejat,
dvigajo otrpli vrat,
preko njive zre oko,
li dovolj semena bo,
kepe li pobite so,
brazde prav razrite so?*

*Oj doma pa, v mirni vasi,
nagajivčki kodrolasi
dédeku nagajajo.*

*On pa se radostno smeje,
mlado solnčece ga greje:
ob ulnjaku v šum čebel
ves zamaknjen zre vesel.*

*Sveti Gregor, kmečki drug,
spravi iz kolarne plug —
že se ptički ženijo,
se o gnezdih menijo,
urbe mačic so rumene,
črešnja že cvetove žene...
Juhu — juhu — juhuhu:
pómład, pómład spet je tu!*

Zalasnica.

III.

li si mi prinesla zalasnice?« je tiho vprašala Pepa. Prišla je bila po stopnicah na dile, kjer se je preopravljala Kristina.

»Sem. Pa samo eno,« je rekla Kristina tiho. Ali se je mar bala, da bi je mati ne slišala doli v veži? Od kdaj je to pri Kristini, da mora tiho govoriti, da je kdo ne sliši?

»Zakaj samo eno?« se je našobila Pepa.

»Zato, ker je zdaj navada, da nosijo samo po eno. Ko bi bila ti slišala, kako so se norčevali iz ene, da ima štiri oči, zato ker je imela na vsaki strani po eno zalasnico! Ne veš, kako so se smejali.«

»Pokaži, kakšna je!«

»Zdaj ne, ker zdaj pojdemo k južini. Popoldne, ko bova pasli!«

»Zdaj jo pokaži!«

»Ne smem. Ali ne slišiš, da mati kličejo? Pojdiva!«

Mati je res klicala; zato se je morala Pepa vdati. A nekaj šobe je vseeno le prinesla po stopnicah dol in se je še tudi pri mizi dolgo časa ni mogla iznebiti.

Pri mizi sta imela oče in mati Pepo vedno v sredi. Sta trdila, da zato, ker je tako nemirna, da mora imeti na vsaki strani nekoga, ki jo kroti. Pa tisto njuno krotenje je bilo le bolj v besedah. In še tiste besede so bile tako rahle, da je Pepa vedela, koliko se jih je treba bati, in se jih tudi bala ni. Toda Bog ne dal, da bi jo bil svaril kdo drugi ko oče in mati! Kakor je bila še mlada, je že znala priliznjeno povedati, da ona ni nikogar drugega ko očetova in materina... To je bilo pa tako vseč očetu in materi, da sta rekla: »Kar pustite jo, jo bova že midva!« In tako je nihče ni. Oče in mati ne, ker sta jo prerada imela; drugi pa ne, ker je niso smeli. Gospodar Andrej je sicer časih kaj rekel, pa ga je gospodinja Marička z očmi zaprosila, naj rajši molči. In tako je tudi gospodar Andrej molčal. —

»Ali bosta gnali popoldne?« je vprašala gospodinja Marička. Oče in mati sta se ozrla v Pepo; celo gospodar Andrej je šel z očmi preko nje, kaj poreče. Pepa je bila videti zadovoljna. Zato je Marička pogledala še na Kristino:

»Če nisi preveč trudna?«

»Nisem. Kaj bo taka pot na Goro! Ti dve uri!«

»Tako naj bo« — je odločil Andrej. — »H krščanskemu nauku pojdi, potem pa ženita. Dan je zdaj zadosti dolg, in lahko se najedo do večera.«

»Ali je bilo mnogo ljudi na Gori,« je vprašala mati.

»Oj! Cerkev je bila natlačena, pa še zunaj po griču jih je bilo za dve cerkvi.«

»Ali si bila med mašo zunaj, ko veš, da jih je bilo za dve cerkvi?« je zamodrovala Pepa.

»Ti modrijan ti prteni!« jo je pokaral oče. Naložil ji je krompirja na krožnik, mati pa solate.

»O saj vem: tam zunaj so štanti in prodajajo...« je namignila Pepa.

»Kdo neki prodaja?« jo je zavrnila Kristina.

»Med mašo nič ne prodajajo!« je potrdil tudi Andrej.

»Saj ti nič ne veš!« je rekla Pepa, ki je vsakega tikala, samo očeta in matere ne.

»Ali boš tiho!« jo je zavrnila mati in ji namerila z roko, udarila pa ni.

»To bo cvet!« je dodal oče in ponosno zrl na Pepo. Ta je tedaj mašila krompir v usta in bi ne bila mogla ugovarjati, ko bi bila tudi hotela.

»Kako so bila pa dekleta kaj oblečena?« je vprašala mati, ki se je zanimala za novo modo. Pa se je zanimala le zato, da je potem učila, kako bi se morala dekleta nositi in kako bi se ne smela.

»Vedno je kaj novega,« je rekla Kristina. »Zdaj nosijo steklene zalasnice.«

»Kakšne?« je vprašala Marička.

»Posrebrene so in steklene bisere imajo vdelane,« je pojasnila Pepa.

»Kako ti to veš?« se je začudil oče.

»Kaj bi ne vedela!« se je pohvalila Pepa. »Pa tudi vem, da ima potem štiri oči, če ima na vsaki strani po eno.«

»Ti imaš pa štiri jezike!« je rekel Andrej.

»Nimam jih ne! Poglej!« in pokazala mu je jezik.

Andrej je prijel žlico na drugem koncu in je hotel Pepo z ročajem po jeziku. Pa jo je mati hitro potegnila k sebi in jo le bolj v šali ko zares s prstom udarila po ustih. Pepa je pa zazijala in je ugriznila mater v prst...

»Ej ti seme!« jo je pokaral oče in se smejal. Tudi mati se je smejala. Celo Andrej se je naposled smejal.

»Kako je neki po mestih: ali so si tam izmislile to neumnost?« je rekla mati. Pa je dostavila:

»Čakaj, še jutri bom pisala Barbari, da naj bo pametna in naj si ne izmišljuje... No, pa Barbara že ve, kako in kaj je prav. Pisala ji bom pa vseeno.«

»Jaz pa mislim, da bo šla Barbara v samostan,« je rekla Pepa kar tako vmes.

»Kaj ti ne pride na mar!« se je začudila mati. Gotovo je pa tudi mati isto mislila; samo čudno se ji je zdelo, da Pepa — ta otrok! — pride na to misel.

»Bo ja šla! Saj je Apolonija tudi! Vsaka, ki tam šiva, gre potem v samostan,« je modrovala Pepa.

Res je bila Barbarina sestra Apolonija, ki je še pred letom šivala v Kamniku, ta dan že pri usmiljenkah. Tista šivilja, ki jih uči, je namreč

tako bogoljubna, da vname vsako za samostan; zato pa išče vedno novih šivilj. Lani je šla Apolonija, letos bo pa Barbara.

»Šemica! Ali naj gre vse v samostan? Kdo bo pa šival,« se je ponorčevala Marička.

»In nam obleke delal?« je dostavila Pepa ter se obrnila do Maričke: »Slišiš, jaz bom zdaj pasla namesto Kristine, zato mi boš pa v Lukovici izbrala blago za novo obleko, Andrej bo pa plačal.«

»Jezik! — Zdaj je pa čas, da gremo!« je govorjenje presekala Andrej. Pri fari je zvonilo.

Po večernicah sta gnali Kristina in Pepa za Opinek. Opinek je dolina, ki je skrita za gozdom; na drugo stran so pa skale in strm breg proti grapi. Ko sta bili čisto sami, je prišla Pepa Kristino za roke in ji rekla:

»Zdaj pa le pokaži!«

Kristina ji je dala zalasnico. Pepa jo je držala proti solncu in vriskala: »Kako je lepa! Kako je lepa!«

Takoj jo je zataknila v lase. Toda: videti se ni mogla! Nakremžila se je: »Zakaj mi pa nisi prinesla še ogledalca? Drugič mi moraš pa prinesiti še ogledalce, če hočeš, da bom pasla.«

»Kajpak!« — se je branila Kristina. »Še za zalasnico me peče vest! In boš morala mater vprašati, preden jo boš nosila.«

»Mater vprašati? Ali misliš, da sem neumna? Saj je ne bom nosila tako, da bi mati videla.«

Potem je zlezla po skalovju dol do grape in se pogledala ondi v tolmunu, kjer je voda zastajala, kakor v ogledalu. Plosknila je z rokami in zakričala: »Kako je lepa! Kako je lepa!«

Iz dežele palčkov.

e častitljivi oče Homer, starosta svetovnih pesnikov, je poznal palčke. Imenuje jih Pigmejce. Ni pa mož prav natanko vedel, kje prebiva to majhno, neznatno ljudstvo.

Drugi, prav tako spoštovanja vredni mož, ki nosi častno ime očeta zgodovine — učenjaki in dijaki mu pravijo Herodot — je tudi že slišal govoriti o palčkih. Piše, da je njih domovinska dežela daleč nekje v Afriki, tam menda, kjer izvira znana reka Nil.

V novejših časih je pisal neki Swift o Liliputancih, ki so menda sila majhni ljudje. Komaj šest palcev merijo. Ko so ga pa učenjaki prijeli, kje je domovina teh Liliputancev, je pa mož odkrito priznal, da jo je našel samo v svoji glavi; mož si je namreč vso povest o Liliputancih lepo izmislil.

Do dežele pravih palčkov ne drži nobena cesta, vanjo še ni stopila nobena človeška noga. In tudi nikdar ne bo. Tako strašno je ta dežela skrita.

Pa vendar... Tisočkrat bodi zahvaljena ti, kresna noč in praprotovga semena skrivnostna moč, da sta nam ohranili zgodovino dežele palčkov!

V deželi palčkov ni ne vasi ne trgov ne mest. Tudi nobene hiše ni ondi. Tam je tako toplo, da so ljudje lahko ponoči in podnevi zunaj na prostem. Če gre dež, se skrijejo palčki v mišje luknje ali pa gredo pod drevesne korenine. V duplu starega, napol trohnelega hrasta imajo pa svoja zborovanja.

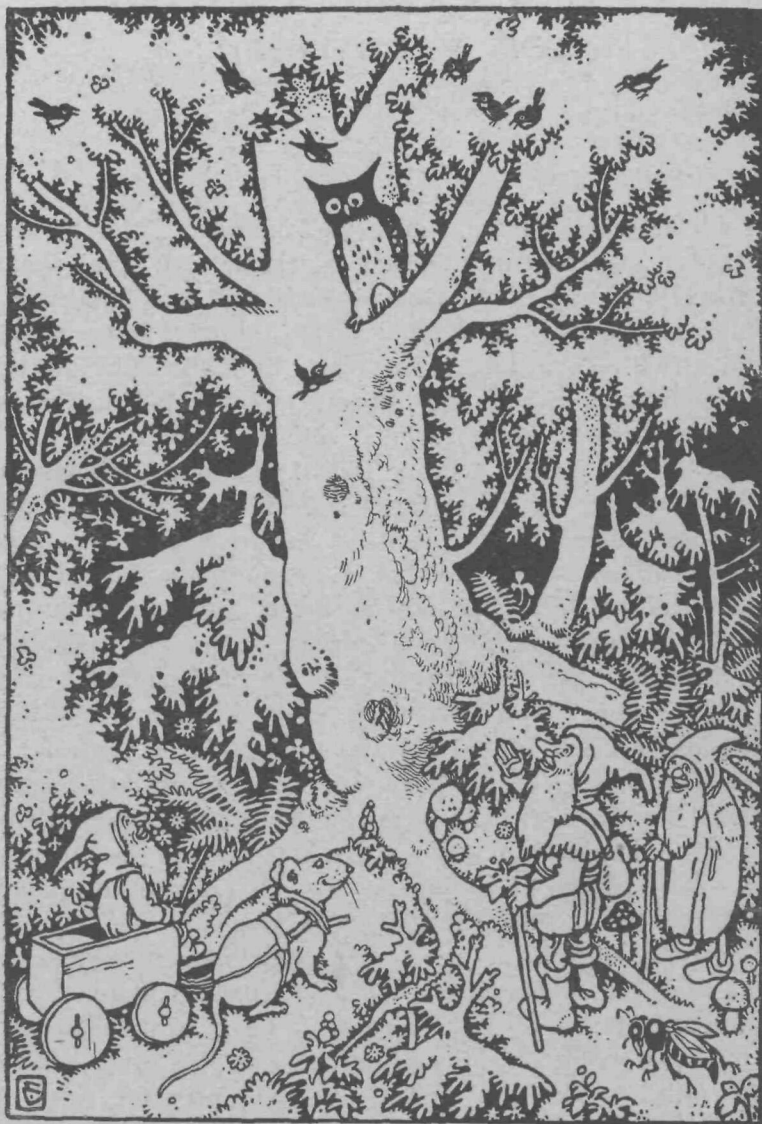
Vode so v deželi palčkov sladke, kakor da je raztopljen v njih sam med in sladkor. Zato ne priteče iz njih dežele tudi nobena voda do morja, ker palčki vso vodo preje popijejo in polizejo. To je ravno vzrok, zakaj učenjaki ne morejo najti te dežele palčkov.

Izmed čveteronogih živali poznajo palčki samo miši. Te sitnice gredo povsod, kjer prebiva človek, pa so zavohale s svojim finim nosom tudi deželo palčkov. Tisti dan, ko je prišel v deželo prvi par miši, je zavladelo med palčki neizrečeno veselje. Vsi so se postavljali na glavo in bili v zraku s petami. Zakaj tistega dne so dobili v deželo palčkov prve domače živali. Miši so pri palčkih toliko vredne kakor pri nas konji in krave. Zakaj miši vozijo urneje kakor konj, in njih meso je najboljša jed v tej deželi, mišje mleko pa najiminitnejša pijača.

Drevje in cvetje je v tej deželi tako lepo, kakršno vidimo pri nas samo pozimi na zamrzlih oknih. Samo toliko je tam še lepše, ker je lepo zeleno in živo pobarvano.

Snega pa tam ne poznajo. Večna pomlad je vse leto.

Palčki so jako prijazni ljudje. Nikdar se ne stepejo, tudi ne skregajo. Če kdo zboli, ga pridejo obiskat vsi od blizu in daleč. Če pa kateri umrje, ga vsi spremijo do groba. Potem obiskujejo osem dni njegov grob in hvalijo njegove čednosti.

Tako imate zdaj deželo palčkov dosti natančno popisano. Če pa kdo vsega tega ne verjame, naj nas pusti v miru, sovo naj prime za ušesa. Zakaj sova nam je vse to povedala. Če laže, ne vemo dobro. Učena pa je za devet modrijanov. Potem mora že mnogo vedeti.

Leš v zameni.

(Povest.)

4.

Pri Citrarjevih so imeli rumenega kanarčka. V leseni gajbici je skakal kanarček, in gajbica je visela na steni kraj okna, da je mogel kanarček videti vsak hip božji dan tam zunaj pod jasnim nebom. Kanarček je skakljal od jutra do večera po gajbici in se ni utrudil. Tu in tam je zacvrčal s tihim, drobnim glasom in je zrl skozi okno v mrzli zimski dan. Stresnil je s perutmi, kakor da ga je zazeblo v drobno srčece, ko je zagledal beli sneg tam zunaj. Poskočil je naglo, pa obsedel na zgornji palčici. Toda zapel ni; že tri dni ni zapel, odkar je bil Hladnikov Leš pri Citrarjevih. In Leš se je čudil, ko je gledal drobnega, lepega ptička. Že je mislil, da kanarček radi tega noče peti, ker je zaprt v gajbico. — »O, hudo mu je, ker ne more pod nebo,« je pre-mišljal Leš. »Žalosten je in potr, ker je ujet in zaprt. Pa se mu ne ljubi, da bi pel. Saj se tudi meni ne ljubi žvižgati in prepevati. Zaprt in ujet sem kakor kanarček, ker ne morem in ne smem domov na Srednji vrh. Oj, to je hudo! Pa naj potem žvižgam in pojem, ko sem pa ves žalosten.«

In Hladnikov Leš je bil res žalosten. Kar zgrudil se je za peč. Z roko si je podprl glavo, pa gledal na kanarčka, ki se je ozrl tu pa tam nanj s svojimi živimi, črnimi očesci. »O ti kanarček, ti sirotek!« je rekel Leš. »Kako rad bi ti zletel v beli svet, in kako bi jaz rad nazaj na Srednji vrh! Lepo je v svetu — še lepše pa na Srednjem vrhu. Pa ne moreva nikamor, ker sva ujeta in zaprta. Oh, da bi mogla, da bi mogla!«

Leš je pobesil glavo in pričel razmišljati. Sam ni vedel, kako mu je prišla kar naenkrat čudna misel: Kaj, če bi izpustil kanarčka? Poletel bi ven v beli svet in bi bil vesel... Tega se je Leš zdaj domislil, pa ja kar vstal in stopil pod gajbico. In ni prav nič odlašal. Kar roko je iztegnil, pa odprl ozka vratica. — »Fiv-fiv!« je rekel kanarček prijazno. »Glej, kletkina vratica so odprta. Pa tudi okno ti odprem. Lahko poletiš pod mило nebo in se rešiš ječe. Kar zleti, kanarček! Saj bi tudi jaz, če bi mogel... Kaj se boš mučil v težki ječi tu pod Citrarjevim stropom? Kar odleti, siromaček!«

Pa je Leš res odprl tudi okno. Kanarček je pričel nemirno skakati s palčice na palčico in se oziral od strani na odprta vratica. Trikrat je začivkal in kar naenkrat vzfrfotal iz kletke. Obletel je izbo in potem sedel Lešu na ramo. Leš pa je iztegnil roko, in kanarček se mu je lepo vsedel na prst. Ponesel ga je k odprtemu oknu in govoril: »Kar zleti, siromaček, kaj boš tu? Vesel bodi, da te izpustim. Kdo drugi bi te ne izpustil. Samo Hladnikov Leš je tako usmiljen, da ti privošči prostost. Saj sam vem, kako je v ječi... Le zleti ven pod solnce!«

No, kanarček ga ni več poslušal. Kar začivkal je in zletel z dečkovega prsta. Zletel pa je naravnost nazaj v kletko in se je stisnil v kot. — »Glej ga!« se je začudil Leš. »Sam sebi noče dobrega. O, ti neumna živalca! Saj pravim, da mora biti ptič tako neumen!«

Še dolgo bi bil Leš zmajeval z glavo, da ni tedaj stopil Citrar v izbo. Citrar se je samo ozrl na odprto okno in kletko, pa je spoznal takoj vse. Obraz se mu je pomračil, in temno je pogledal na Leša. — »Na, kaj pa to,« je dejal in stopil k oknu. Naglo ga je zaprl in zaprl tudi kletko. Potem je stopil do Leša, ki se je bil potuhnil v kotu. »Kanarčka si hotel izpustiti?« je dejal s trdim glasom. »Lej ga, lej ga — nepridiprava! Kanarčka si hotel pognati v mrzlo zimo, da bi sirotek zmrznil v mrazu? Pa se ti nič ne smili uboga živalca? Da moreš biti tako trdosrčen! To je dobro, da je živalca pametnejša, kot si ti. Zadovoljna je in vesela, da je na gorkem in se ji dobro godi. Pretepel bi te človek, da bi si zapomnil do sivih let. Pusti v miru kanarčka! Le še enkrat se mi ga dotakni, pa boš videl, kaj bo potem!«

Citrar se je res razhudil, ko je videl, da je fant tako neusmiljen in trdosrčen. Prsti so ga srbeli, in najrajši bi bil pograbil Leša gorko za ušesa. A premagal se je in je samo z roko zažugal. Leš se je pa prestrašil, in sram ga je bilo, da je ves zardel. Še tesneje se je stisnil v kot in ni črhnil besedice. Citrar je pa godrnjal še nekaj; trikrat je stopil po izbi gor in dol in odšel potem naglo iz izbe. Leš se je oddahnil, ko je bil sam. Prihuljeno je dvignil glavo in se ozrl okrog sebe. »Dobro, da me ni pograbil,« si je dejal. »Že sem mislil, da mi odletita dve preko ušes. Pa je samo vpil in mi žugal s pestjo... Da le ni bilo hujšega! Pa saj tudi res nisem delal prav s kanarčkom. Norčav sem bil, pa nisem pomislil, da ptiček pogine od mraza, če zleti ven. Da sem mogel biti tako neumen!«

In Leš je stopil pod gajbico, pa pričel govoriti kanarčku: »Ne zameri, ptiček! Saj ti nisem hotel hudega. Samo malo norčav sem bil. Zato pa ne bodi nič hud name! Samo smiliš se mi, ptiček! Res se mi smiliš, pa naj tudi drugi pravijo, da sem brezsrčen in hudoben.«

Kanarček je skočil na zgornjo palčiko. Naglo je pričel otresati z glavo — in kar naenkrat je zacvrčal in zapel s čistim glasom, da se je treslo po izbi. Leš ga je pa gledal in strmел in se čudil — lepemu petju se je čudil, da se mu je srce tajalo. V izbo pa je tedaj prikoral mali Lukec. Potegnil je Leša za suknjič in rekel prav resno: »Pusti ticka! Gldavs si — ticek pa moj...«

Leš je gledal malega Lukca in je že iztegnil roko, da bi ga pograbil za uho. Jezica ga je popadla. No, Lukec je zavpil, ker je spoznal, kaj Leš namerava. — »Gldavs si!« je vpil Lukec na vso moč. »Pusti ticka! Pusti Lukca! Atek bo tebe lop!«

Leš je že povetil roko, in vsa jezica ga je minila. »Lukec, ne vpil!« mu je rekel prijazno. »Saj ti nič nočem. Hoj, Lukec! Zakaj vpiješ, ko ti pa ni treba?«

»Gldavs!« je še vpil Lukec, da ga je slišal oče zunaj v veži. In oče je prišel, pa vprašal: »Zakaj pa vpiješ, Lukec? Povej, zakaj vpiješ?«

Lukec je pa mahal s svojimi debelimi ročicami, prav razdražen je mahal. Potem je pokazal s prstom na Leša in rekel: »Lop me je hotel... Gldavs...«

Oče ga pograbi. Visoko v zrak ga je dvignil in ga potem posadil na svoja kolena. Za uho ga je prijel in pokaral: »Kdo je grdavž? Veš, samo parkelj je grdavž, in s seboj te vzame, če boš zmerjal druge ljudi z grdavžem. Leš je imel že prav, če te je hotel kaznovati radi tega. Ne smeš govoriti grdih besedi, Lukec! Ali si boš zapomnil?«

»Bom, bom, atek!« je odgovoril Lukec in se precej nacmeril. Oče ga je postavil nazaj na tla in šel. Lukec pa je stopil do Leša. Prav milo ga je pogledal. Rokico iztegnil, pa rekel s prosečim glasom: »Les, nic vec gldavs... Les si... Gldavs palkelj, palkelj hud — joj, hud... Ti mene ujekal, ujekal in lekel: hopsasal!«

Leš se je posmejal. Prijazno je dvignil malega Lukca na kolena, pa ga pričel ujčkati. In zraven mu je prepeval, da je mali Lukec vriskal in vreščal od same srčne radosti. Kanarček v kletki pa je slišal to vreščanje in prepevanje. Pa si ni mogel kaj — drugega si ni mogel, kakor da je pričel še on žvrgoleti tako glasno, kolikor je mogel. Veselo vreščanje se je razlegalo prav do kuhinje in je napotilo mater, da je šla v izbo pogledat, kaj to pomeni. In tudi oče je prišel za njo, pa si je rekel, ko je slišal to gostolenje, prepevanje in vriskanje: »Hm, saj menda ni tako slab ta fant, kot sem mislil. Bo pač le malo bolj norčav ko hudoben. Pa počakajmo, pojde vse lepo v redu. Čez nekaj tednov bo že ozdravljen vseh muh. Samo na vajejih ga bo treba držati, dobro držati...«

In Citrarjev stric je držal Leša dobro na vajejih in ni izpustil tistih vajeji. Leš je kmalu uvidel, da se s Citrarjevim stricem ni šaliti. Zato se ga je bal, hudo bal v početku. Še od hiše se ni upal sam in je delal brez ugovora vse, kar mu je zapovedal Citrarjev stric, in še z očmi ni trenil. No, dela sicer ni bilo dosti na Citrarjevem domu. Kravico v hlevu, dva prašička in deset kokoši je že opravila Citrarjeva mati sama. Za muco pa je skrbel Lukec. Drugega pa ni bilo pri hiši, ker je bil Citrar mizar in ni potreboval veliko pomoči. Zato ni imel Leš skoro nikakega dela. Dopoldne je hodil v šolo, popoldne pa je čepel za pečjo in se moral učiti, obilo učiti. V početku mu ni šlo kaj v glavo, ker mu je bila knjiga vedno največja muka. Četrto leto je že hodil v prvi razred, pa še vedno ni znal nič pisati, a kaj šele računati! Vsi so mislili, da je Leš zabit kot cokla. Tudi sam gospod učitelj je mislil tako, pa ga je minila potrpežljivost in se ni več veliko ukvarjal z zabitim Lešem, ker je videl, da je trud zaman. No, Citrar je pa spoznal čez kratek čas, da Leš ni tako omejen, kakor se dela. In je tudi vedel, da se nalašč noče učiti, ker mrzi knjigo in učenje. Zato ga je pričel poučevati po svoje. Lepo mu je dal abecednik v roke, za peč ga je posadil in mu je rekel prav prijazno: »Vidiš, Leš! Beri in preberi pet strani! Klo boš znal lepo gladko, te bom pa vzel v delavnico in ti pokazal, kako se delajo leseni konjički. Ali boš, Leš?«

Lešu so se zasvetile oči, ko je slišal o konjičkih. Toda brž se je namrdnil, ko je zagledal knjigo na kolenih. Z roko je šinil preko oči, in obraz se mu je pomračil. — »Le daj, Leš!« je nadaljeval Citrar. »V sami urici si gotov z učenjem. Potem pa pridem po-te, pa greva v delavnico. Kaj? Še vedno nočeš?«

Leš je že videl pred sabo vse polno lesenih konjičkov, psičkov in bickov. Domislil se je, kako bi se razveselila doma Cenek in Uršika takih igračk, ko bi jih prinesel na Srednji vrh. Oči so se mu spet zasvetile in kar z roko je zamahnil, pa pogledal citrarja. »Bom, bom, stric! Čez uro bom znal čitati ne samo pet, še dvajset strani.«

Citrar je zadovoljno pokimal. »Prav, prav!« je dejal. Le nauči se! Čez uro pa pridem pote!«

In Citrar je odšel. Leš pa je bil sam v izbi in je strmел nekaj časa na knjigo. Spet ga je obšla silna mržnja do učenja. Kar obraz se mu je nakremžil in vzdihnil je nevséčno. A se mu prikažejo spet leseni konjički in psički in bicki; pa vidi sestrico in bratca, kako skačeta okrog lepih igračk in ploskata od samega veselja... »Hej!« zavpije Leš, in kakor bi trenil, odpre knjigo in čita in čita. Slabo je šlo v početku; toda čimdalje je čital, tem gladkeje mu je šlo. Pa ni prečital samo pet strani, prečital jih je še več. Nehote se je tako zatopil v učenje, da je pozabil na ves svet, celo na lesene igračke, na Citrarja in na Srednji vrh. Pa še sam ni vedel, da je minil tako hitro čas. In začudil se je, ko je kar naenkrat stal pred njim Citrar in ga vprašal: »No, kako gre, Leš? Ali si prebral vseh pet strani?«

»Stric, dvajset sem jih,« je odvrnil Leš. »Le poslušajte me, stric!«

In Leš je čital, gladko čital in malokje se je spotaknil. Citrar ga je gledal in se je zadovoljno muzal. Poslušal je Leša in kimal z glavo. Ko pa je Leš končal, ga je potrepljal po rami in rekel prijazno: »Dobro, dobro, Leš! Pravijo, da si zabit. Pa si bolj brihtne glave ko marsikateri drugi. Samo nikogar nisi imel, da bi te priganjal. Pa boš zdaj znal v šoli, da boš prvi, a ne zadnji. Ali ni res, Leš? Kar korajžen bodi, pa boš videl, da pojde vse gladko. Zdaj pa greš z menoj v delavnico, da ti pokažem, kar sem ti obljubil. Zvečer bova pa računala, da bo veselje.«

V Citrarjevi delavnici pa je bil Leš rad kot nikjer na svetu. Imel je veliko veselje do mizarstva. Kar oči so se mu svetile, če je držal oblič v roki in je z njim drgnil po trdi deski. Citrar je gledal vse to, pa je sklenil, da ga pouči v vsem, kar mu treba. Seveda, Citrar je bil trdnega mnenja, da mora Leš najprvo napredovati v šoli, kolikor pač more za svoja leta. Citrar pa je bil mož trde volje. Zato je bil tudi prepričan, da popravi pri Lešu vse, kar je deček zamudil v treh letih. Trdno ga je privezal na vajeti in ga je učil premeteno in pametno. In Leš se mu je vdal, da sam ni vedel, kdaj. Samo, da je smel biti v Citrarjevi delavnici in tam delati po mojstrovih navodilih, pa se je rad tudi učil in premagal vso mržnjo, ki jo je imel do knjig. Citrar ga je privedel naposled tako daleč, da je Leš pričel ljubiti tudi učenje in je imel veliko veselje, če mu je šlo

vse gladko izpod rok. Mesec dni je minilo, in Leš je že znal delati lesene konjičke in psičke in bicke; in znal je tudi v šoli vse tako, da se mu je moralo vse čuditi. Najbolj pa se je čudil sam gospod učitelj. Pa je poklical Citrarja k sebi, in dolgo sta govorila v učiteljevem stanovanju. Drugi dan pa je izpraševal gospod učitelj Leša dolgo, dolgo; o takih rečeh ga je izpraševal, da se drugim učencem niti sanjalo ni o njih. No, Leš pa ni molčal in je odgovarjal modro in odločno in se ni zmotil niti enkrat. Po izpraševanju pa je rekel gospod učitelj: »No, Leš, ti si že prevelik in preučen, da bi sedel v prvem razredu. Kar vzemi svoje reči in pojdi z menoj! V drugi razred greva. Tam bo še nekaj prostora zate.«

Leš je bil ves rdeč od velikega veselja. Razburjen je vzel svojo madro in abecednik ter tablico, pa odšel za gospodom učiteljem v drugi razred. In tam je ostal in se učil tako lepo in pridno, da je bil že čez nekaj dni prvi med prvimi.

Vsega tega je bil najbolj vesel sam Citrar. Pohvalil je tu pa tam Leša pred vsemi, a ga vendar še ni izpustil s svojih vajeti. Bil je z njim strog kakor prve dni, in Leš se je moral še vedno učiti kakor prve dni. No, Leša pa tudi ni bilo treba veliko siliti k temu. Sam se je potrudil, kolikor je bilo treba, in se je rad učil in poslušal Citrarja v vsem. Tako je napredoval v učenju in uboganju in še sam ni vedel, kako in kdaj je postal drugačen. Zdaj ga je bilo že sram, če je pomislil na prejšnje čase, ko je bil tako hudoben in zanikarn. Kar rdeč je postal, če se je domislil prejšnje nagajivosti. Hitro je poklical malega Lukca k sebi. Na kolena ga je posadil in ga ujčkal, ujčkal, da nikoli tako. In mali Lukec je bil tudi zadovoljen in je imel rad Leša. Očetu in materi je pravil, da je Leš bolj pridnjen nego Peter, ker zna lepše ujčkati ko Peter. — »Oj, hopsasa!« je vpil na Leševih kolenih. »Les pliden... Les zna ujčkati... Kal v nebesa — hopsasa!«

Ob nedeljah je prišel oče s Srednjega vrha, pa tudi mati je prišla včasih v ranem jutru pogledat po svojem otroku. Z očetom pa je prišel tudi Peter. Leš je bil zadovoljen, ko je videl mater, in ji je izročil lesenih igračk, ki jih je bil naredil sam, da jih mati ponese Cenku in Uršiki. Tudi je bil vedno vesel, ko je zagledal očeta. A vendar ni bil prav zadovoljen z njim, ker oče je govoril trdo z njim in ga ni nikoli pohvalil. Leš se ga ni upal niti nagovoriti. Nagovoril ga je samo enkrat, ko mu je bilo strašno hudo in dolgčas po Srednjem vrhu. Pa je Leš tedaj vprašal očeta: »Oče! Kdaj pa pojdem spet domov? Rad bi že šel pogledat in bi rad ostal doma...«

Oče pa je nagubančil čelo. Pogledal je Leša od nog do glave. Obrnil se je v stran, pa ni odgovoril besedice. Lešu pa je bilo hudo. V kot se je stisnil in bil žalosten ves tisti dan. Saj je vedel, da ga oče ne mara in mu noče verjeti, da se je res poboljšal in postal pridnjen. Hudo je bilo Lešu, tako hudo, da bi se bil najrajši razjokal. Zdaj je bil prepričan, da ne bo smel še dolgo domov, oj, še dolgo, in da bo moral ostati še pri Citrarju... Ves žalosten se je splazil iz hiše. V hlev je šel in se tam vsedel

na nizek pograd. Z rokami si je zakril obraz, in ker ga je peklo v srcu tako hudo, si ni mogel drugega, kakor da je zajokal na ves glas. — »Oj, ne smem domov,« je javkal v svojem obupu. »A jaz bi šel tako rad domov, ker je doma vse lepše... Pa ne smem, oh, ne smem...«

V Leševem srcu se je pričela buditi tistega dne stara upornost, trmo-glavost in srdita jezica. Še na misel mu ni prišlo, da bi se uprl starim napakam, ki ga niso nadlegovale že nekaj dni. Leš je pričel spet cepetati z nogami in krčiti pesti. Solze so mu vrele iz oči, a te solze niso bile solze žalosti in bolesti. Te solze sta Lešu poslali v oči samo srdita jezica in upornost, ki sta spet zavladali v Leševem srcu. In zato je cepetal Leš z nogami, zato je krčil pesti in govoril v srditosti: »Ne mara me oče. Pa še mar mu ni, če sem priden in poslušen. Ljubši mu je Peter, ki se mu zna prilizovati... O, Peter je vsega kriv. Zaradi Petra moram biti na Citrarjevem domu. Da ni Petra, bi jaz zdaj lepo sedel doma, in bi mi ne bilo treba, da se potikam pri tujih ljudeh. Peter je kriv vsega, samo ta prilizjeni in hinavski Peter. Da ga dobim enkrat v roke! Tako ga premlatim, da bo pomnil, kdaj je mene izpodrinil z doma. Le počakaj me, ti hinavec nemarni!«

In Leš je zažugal s pestjo in tisti trenutek je zasovražil Petra kot nikogar na svetu. Saj je bil trdno prepričan, da je samo Peter kriv njegove nesreče in njegovega gorja. Zato je sklenil, da se maščuje nad Petrom in ga izpodrine s Hladnikovega doma. Že je premišljal, kako bi vse to naredil na najlažji način. Tedaj pa prikoraca v hlev mali Lukec, ki mu je bilo v izbi dolgočasno, in je že povsod iskal Leša. Lukec tleskne z ročicami, ko zagleda Leša, naglo priteče in zavpije v svojem veselju: »Oj Les! V hlevu si — v hlevu je Cika — mu — mu... Pa ti nisi Cika, Les... Cika dolge loge in lece: mu — mu, Lukec! Pa Lukec se bojška Cike. Les, plidi v hiso! V hisi ni Cike. V hisi Lukec ujčka... Takole ujčka: hopsasa! — V hiso Les! V hlevu Lukec boji Cike... Cika je glda, pa plavi: mu — mu, Lukec!«

A Leš ga ni poslušal. Nagrbančil je čelo in ga pogledal jezno. Z roko je zamahnil in sunil dečka od sebe. Lukec se je opotekel in zakrilil s svojimi ročicami, da ne bi padel. Potem je zbežal k durim. Obrnil se je k Lešu in mu zagrozil s prstkom: »Pa si gldavs, velik, velik gldavs, kot palkel... Cakaj — palkel vzame gldavs. Tebe vzame palkel. Cakaj, Les! Gldavs si, gldavs...«

Še enkrat je Lukec zažugal s prstkom in je zmajal ves žalosten svojo kodrasto glavico. Pa ni pogledal Leša več, ampak je odkoracal z drobnimi, negotovimi koraki iz hleva.

Leš je ostal sam v hlevu. Z rokami si je zakrival obraz, z nogami je cepetal in mislil na maščevalne naklepe. Sam je bil v hlevu. Samo krava Cika je stala ob jaslih. Zadovoljna je hrustala seno in je zamahnila tu pa tam z dolgim repom. Pa niti pogledala ni Leša, ki je sedel na pogradu...

Zanimive pripovedi profesorja Silvestra.

6. Strahovi.

(Konec.)

Jaka Strahopetec je sklenil, da si poišče kako drugo službeno mesto. Kmalu je bil v službi pri nekem zdravniku. Ta ga je večkrat jemal s seboj tudi k bolnikom, da mu je tu in tam pomagal.

Tako sta šla spet nekoč oba v neko vas k bolni ženi. Zdravnik je prišel in spoznal, da bo treba ženo operirati, in sicer takoj, če ji hoče rešiti življenje. Ker pa ni vzel s seboj inštrumentov, potrebnih za tako operacijo, je naročil Jaku, naj gre nemudoma domov po te in te priprave.

Jaka je brž ubogal. Da bi pa čimprej prišel nazaj, jo je kmalu zavil z glavne ceste po bližnjici. Nekaj pač zato, ker je vedel, da se zdravniku res mudi za potrebno orodje, še bolj pa zato, ker je bil že blizu večer, ponoči je Jaka silno nerad hodil po svetu, pa naj bi bilo po cesti ali po bližnjici.

Urnih krač se je pomikal čez travnike. Mrak je že legel na zemljo in po malem se je nočilo. Že so se zasvetile luči v daljavi.

Kmalu pa se je Jaku zazdelo, da je izgrešil stezo. Zemlja namreč ni bila več trda pod nogami, ampak se je vdajala, kakor da hodiš po močvirnatem mahu. Tudi je začutil Jaka vodo pod nogami. Čevlji so se vdirali, in voda je hlobustnila v vsako stopinjo, ki jo je napravil. Svet je bil močviren, poln tolmunov.

Naenkrat opazi Jaka tik pred seboj neko lučko v zraku. Lučka se premika vedno bolj proti njemu. Pa ne samo ena — dve, tri, pet... še več jih je...

Jaku se zžežijo lasje. Ne ve, ali bi v hipu zavpil ali zbežal...? Plamenčki v zraku so mu vedno bližje. Klot šiba na vodi se trese...

Že so plamenčki pri njem. Tedaj se Jaka spomni, kako je večkrat slišal govoriti prejšnjega svojega gospodarja, župnika, namreč: »Vsak duh naj moli Boga!«

Tudi Jaka izgovori te besede in hlastne po lučkah, da jih ujame ali razbije ali kar naj bo...

Pa čudo! Lučke izginejo, ne da bi se jih bil Jaka dotaknil z roko.

Trdno je prepričan, da so prišli duhovi po njega. Treba jim ubežati. Pa kam?

Ozre se nazaj, če bi morda mogel na stezo? Pa spet opazi v tej smeri tiste luči. Vendar se mu zazdi, da so te luči v vasi. Bodo torej one iz hiš? Zato vodi najbrž steza v tej smeri?

Jaka se obrne in krene proti lučim. Pa glej ga spaka! Prav take so kot one, ki jih je razganjal z roko. Niso torej luči iz hiš, ampak strahovi... duhovi so!

Kako švigajo in se zaganjajo od zemlje na kvišku in spet nazaj! Zdaj spet v kolobarjih, zdaj spet počez! In svetle so kot one v svetilki, pa spet višnjevkastorurne kot žveplo, če ga zažigaš... Če stopi naprej, gredo pred njim, in če se umakne nazaj, se premaknejo tudi one... Hkrati pa nekaj tako čudno šusti in cvrči okrog njega... Zdi se mu, kakor da je nekje v bližini kotel vrele vode, ki se peni in valovi, odskakuje in pada tisoč in milijon vodnih kapljic. Pa tudi pod nogami so tla vedno mehkejša... Kar vdajajo se, in stopinja je prožna, kot bi hodil po gumiju. Jaka poskusi steči. A glej, tudi lučke tečejo pred njim... Pač, zdaj so ostale ob njegovi strani. Tudi on obstane... Ojoj, že vstajajo spet nove, prav njemu izpod nog...

Ves zbeغان je ubogi Jaka. Sam ne ve, kaj naj začne. Saj tudi ne more nikamor. Pot, ki naj ga privede v vas, je popolnoma izgrešil. Niti toliko ne more spoznati, kje leži vas. Zakaj luči, ki so se bile prej kazale iz oken v vasi, ni več videti. Okrog njega pa je polno drugih prečudnih luči, ki vstajajo iz tal in plešejo po zraku.

»Sam Bog si vedi,« začne ugibati, »kaj hočejo pravzaprav ti duhovi od mene? Ali so duše rajnkih, ki so morda utonili v teh močvirjih in iščejo pomoči od mene in po meni? Ali so hudobci, ki se mi rogajo in vabijo, naj grem za njimi, da tudi mene speljejo v lužo in blato, da utonem? Ali so vedomeci, ki imajo hudobno veselje nad menoj, ko me mučijo? Ali duhovi so — o tem ni nobenega dvoma... Najbolje bo, da počakam tu jutra. Toda, kaj bo ponoči? In noč je tako dolga? In kaj si bo mislil gospod doktor, če mu ne prinesem inštrumentov, ki jih gotovo težko pričakuje? No, pa ravno prav! Ko me ne bo od nikoder, me bo prišel gotovo iskat in se bo prepričal na lastne oči, da so strahovi, četudi jih on trdovratno taji.«

V tem razmišljanju je stal Jaka mirno v mlakuži. Toda zdelo se mu je, da se mu noge vedno bolj vdirajo v zemljo. Že čuti, kako mu leze voda v čevlje. Vedno tesneje mu je pri srcu. Neprestano ponavlja besede: »Vsak duh naj moli Boga!« Še pokriža se od časa do časa in dela križe tudi proti lučim, da se umaknejo. Toda luči je le vedno več. Včasih pridejo tik do njega. Jaka se jih otepa na vse kriplje, ujeti pa ne more nobene. Vselej se mu pravočasno vse umaknejo. »Kaj bo, kaj bo?« si misli Jaka. Skoraj bi bil na glas zajokal in zavpil.

Toda, čuj! Ali se ne sliši kakor voz tam doli nekje na cesti? Jaka posluša...

Res! Prav dobro razloči ropot koles pa tudi konjskih kopit. Dobro razloči, da prihaja voz vedno bliže. Pogum mu začne rasti. Kar se ojunači in zakliče na vse grlo:

»Halo! Halo! Pomagajte!«

Zdi se mu, da se voz ustavlja. Treba torej še glasneje zavpiti... Jaka se zadere, kar le more:

»Tak pomagajte no vendar!«

»Kdo pa je?«, se oglasi glas moža z voza.

»Jaz Jaka Strahopetec!«

»Bodi Strahopetec ali Brdavs ali kar hočeš — sèm pojdi, če se hočeš peljati, iskat te ne grem.«

Ni kazalo drugega, kot da se je Jaka napotil k vozu. Z vso silo izvleče noge iz blata in mahovja in jo ubriše, kar se da, najurneje proti vozu. Hvala Bogu, šlo je vedno lažje. Kmalu je bil pri vozu.

Voznik se mu je odmaknil na sedežu, in Jaka je ves srečen prisedel.

»No, tako!« pravi voznik in požene konja.

»Hvala Bogu!« odvrne Jaka, »da ste prišli, sicer ne vem, kaj bi bilo?«

»Ali si zašel?« povzame voznik.

»Sem,« se odreže Jaka. »Pa še hujše je bilo, ker so me duhovi napadli.« — Ob teh besedah se ozre čez travnike, kjer je bil tičal v blatu. Toda — kaj je to? Nobene lučke ni bilo več videti.

Tudi voznik gleda nekoliko zamišljen čez barje, potem pa povzame besedo tako:

»Je že mogoče. Moj rajniki oče so mi tudi pravili, da so bili v tejle vasi pred dobrimi sto leti prav hudobni in trdosrčni ljudje. Nekoč so prišli v vas revni potujoči godci. Prosili so vaščane prenočišča. Oni so jih pa odslovili, ne da bi jim bili kaj dali, čeprav so bili godci utrujeni. In godci so šli naprej. Ker je bila pa trda noč, so izgrešili pot, prav tako kot vi, in so zavili v močvirje in tam vsi skupaj obtičali in čez noč pomrli. Od takrat pa pravijo, da se »vicajo« njih duše tam, in ta ter oni je že opazil ponoči, kako se njih duše kakor luči premikajo po barju.«

S tem je bil Jaka še bolj potrjen v svojih mislih, da je videl nad barjem duhove. Za vse življenje si je zapomnil to strašno noč, toda zdravniku, ki ga je pošteno oštel, ko je tako kasno prišel z inštrumenti, ni črhnil niti besedice o strahovih-duhovih, ker je vedel po skušnji, da se zdravnik iz vseh takih prikazovanj in pripovedovanj le norčuje.

* * *

Tu je profesor Silvester malo prenehal s svojo pripovedjo o Jaku Strahopetcu. Najbrže je hotel zvedeti, kaj bomo rekli mi otroci na ta Jakov novi strah.

Brlčev Francè se je res oglasil in rekel: »Take strahove sem pa jaz že večkrat videl! Poleti o kresu jih je vse polno pri nas. To so kresnice, ki letajo po zraku.«

Profesor Silvester pa je zmajal z glavo in pomenljivo zategnil: »Nakáá, Francè! Kresnice letajo samo poleti! To je bilo pa pozno jeseni, in takrat ni kresnic. Biti so morale torej drugačne lučke. Ker pa vemo, da se strahovi ne prikazujejo kar tako, kakor bi se ravno zdelo Jaku Strahopetcu ali komu drugemu, ki je podoben njemu po svoji lahkovernosti, si moramo to stvar drugače razložiti!

Naravoslovna veda nam res govori o takih lučkah, ki se prikazujejo od časa do časa na gotovih krajih. Največkrat tam, kjer so tla precej močvirna, obenem pa polna rastlinja, ki ga nihče ne odstranja. To rast-

linje razpada in začne gniti. Ko pa gnije, se tvorijo iz njega različni plini. Ti plini so podobni onim vodnim kapljicam, ki vstajajo na vodi, kadar vre. Mali mehurčki so, ki se razblinjajo drug za drugim. Vselej pa malo zavreči in pokne, kadar se razleti tak plinček. To pokanje in cvrčanje je slišal tudi Jaka Strahopetec. Prirodoslovna opazovanja pa nam povedo tudi to, da se taki plini včasih sami od sebe vnamejo v zraku, in tako nastane nebroj malih lučic. Človeku se zdi, kakor da bi v resnici gledal nebroj plamenčkov. Toda pravi plameni to niso. Imajo le videz plamenov. V resnici je pa to le nekako svetlikanje in odsevanje, kot ga lahko opazujete tudi na starem lesu ali pa na žveplenkah stare vrste, ki v temi odsevajo kot bi človek gledal plamen, ki se nemirno premika. Otroci! V naravi je obilo prikazni, ki si jih neuk človek ne zna raztolmačiti. Pa si pri tem domišljajo preprosti ljudje razne skrivnostne sile in moči, ki jih sploh ni. Odtod pride, da je med preprostim ljudstvom — kot nam priča Jaka Strahopetec — toliko prazne vere v strahove, duhove, vedomce, čaravnice in podobne stvari. Človeška znanost je že mnogo takih pojavov ugotovila, da so čisto prirodne prikazni, in upamo, da bo v prihodnje še marsikaj dosegla v tem oziru. S tem bo pregnala mnogo prazne vere iz človeške domišljije. Vsega pa seveda tudi človeška veda čisto ne bo mogla razkriti, ker vemo, da je nad nami neskončni Bog s svojo skrivnostno močjo, človeško spoznanje pa je omejeno.«

J. E. Bogomil:

Kralj beračev.

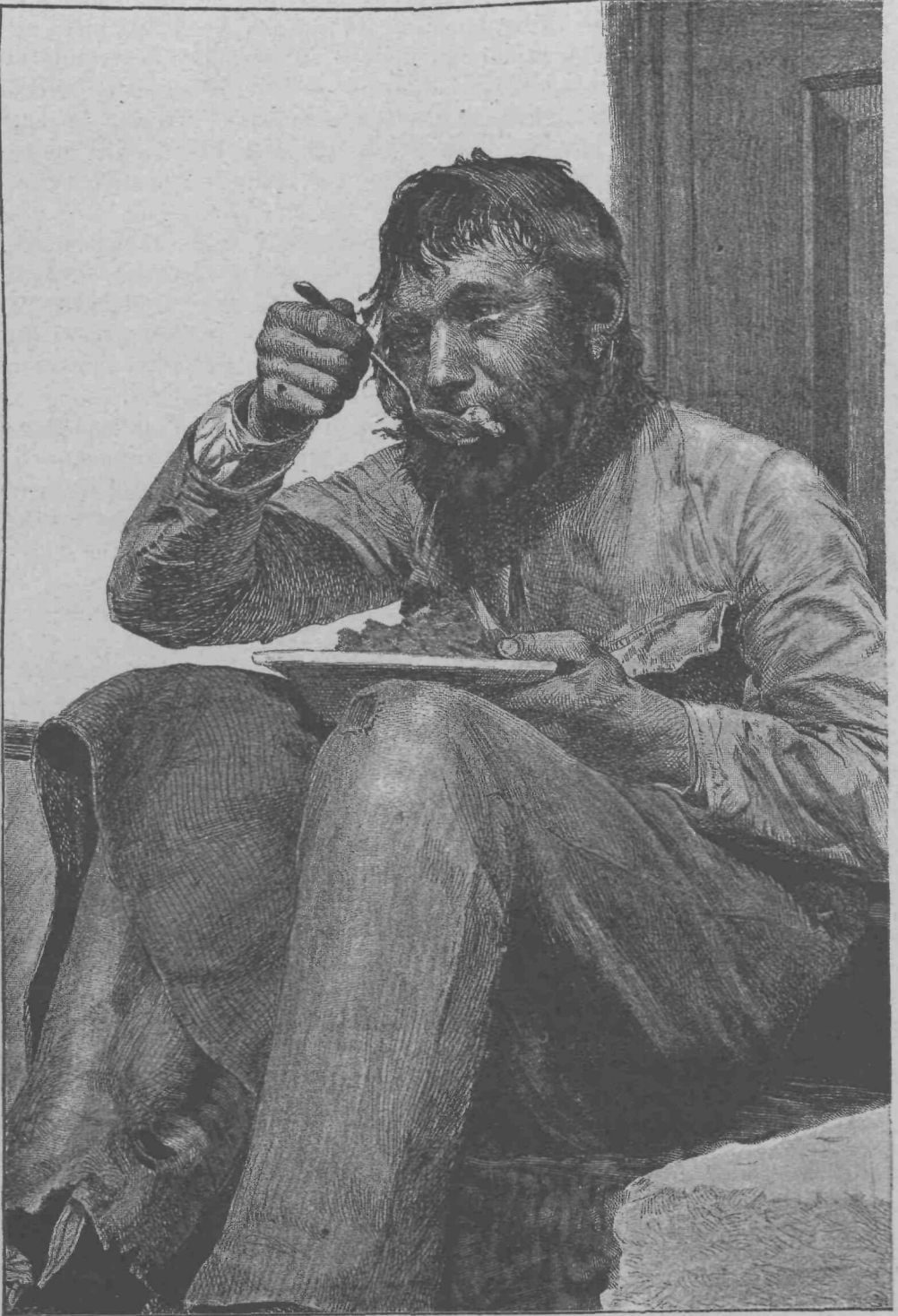

sa Loka ga je poznala. Tudi po okolici ni bil nikjer neznan.

Revež je bil, ali vsaj delal se je reveža. Z žlico za visokimi štibali je hodil na kapucinsko porto. Ondi je dobival hrano za plačilo božje. Druge berače je pa ošteval, ako se mu niso prav obračali. Pa mu ni nihče zameril. Rekali so mu »kralj beračev«. In kdo bi zameril svojemu skrbnemu kralju? Tudi berači niso zamerili.

Bil je kralj beračev mož svoje vrste. Nosil se je enako pozimi in poleti. Suknjič je imel navadno ogrnjen čez levo ramo. Na desni je pa nosil vrečo, znamenje svojega beraškega poklica. Odložil je vrečo samo, kadar je jedel. Sicer pa nikjer in nikoli; še v cerkvi nikoli. Skrivnostno zamišljen je hodil iz ulice v ulico, od hiše do hiše, mirno, počasi, dostojanstveno. Prav kakor tak, ki se zaveda svojega stanu.

Z vsakim človekom ni hotel niti govoriti. On, kralj beračev, naj bi govoril z vsakim človekom? Celu morda s takim, ki beraču nič ne da? Ali pa da premalo? Boš! A komur je skazal beraški kralj to milost, da je začel z njim pogovor, temu ni skrival svojih skrivnosti.

Povedal mu je, zakaj mora biti berač. Njegov rojstni dan je bil na veliki petek. Ta dan pa Bog posebno zaznamuje, ker so mu Judje na ta dan umorili Sina. Vsak, kdor pride na svet veliki petek, mora biti revež. To je zadelo tudi njega. Izmed vseh vrst revščine pa si je izbral najlažjo: beraštvo.

In skrivnostno se je nasmehnil...

Jude je seveda sovražil, ker so bili oni krivi tudi njegove revščine. Ljubil je pa strastno loterijo, baš zato, ker je bila v judovskih rokah. Njegov namen je bil, da s pomočjo loterije ogoljufa Jude.

Na loterijo je mislil, ko je bedel; o nji govoril, ko je spal; o nji sanjal; ko so mu jo zaprli v Loki, je šel za njo celo v Ljubljano.

In kako je znal razlagati sanje! Sanje pridejo največkrat od slabe krvi. Včasih jih pa prinese sam angel varih, in ne malokrat tudi hudobni duh. Angelove sanje so najboljše — a kaj, ko pa ne veš, če jih je res prinesel angel. Kdor pa to ve in takrat stavi v loterijo, ta pa obogati.

V loterijo je torej stavil kralj beračev, da bi Jude ogoljufal. Ná — v nedeljo je šel pa pogledat, če so prišle njegove številke? Pa ni bilo nič. Razjaril se je. Ni mu šlo v glavo, da bi bil Bog tako usmiljen in mogel držati s tistimi, ki so mu umorili Sina.

Pa kar zares je bil hud. Toda samo za nekaj hipov. Takoj je spoznal, da ni storil prav. Obšlo ga je kesanje. Oddaleč je gledal skozi cerkvena vrata v cerkev, če so bila odprta. Če pa niso bila odprta, je počasi stopal proti vratom in opazoval skozi ključavnično luknjico, če mu je Bog kaj prida zameril. V ponedeljek potem si ni upal navadno niti v cerkev. Bal se je, če prejšnji dan ni prav videl, kako je plapolala večna luč. V njenem plapolanju je namreč bral, koliko je bil pri Bogu v krivdi. V torek je pa že spet prestopil cerkveni prag. Trdno je bil prepričan, da ga ima Bog spet rad. In z vso gorečnostjo je jel prositi vsaj za terno. — —

Zdaj ga že dokaj let ni več. Umrl je prej, nego je dovršil svojo življenjsko nalogo. Ni moglo ogoljufati Judov s pomočjo loterije.

Po njegovi smrti je loterija prenehala. Ljudje so zlobno govorili, da zato, ker je umrl kralj beračev.

Leden grob. Mladi se radi drsajo. Če je le kje malo ledu, takoj ga zavohajo živahni drsalci. Nekateri poskušajo svojo umetnost z drsalkami, ponajveč pa s podplati, pa naj so podkovani ali ne. Starši, ki morajo za obutev šteti lepe denarce, tega seveda ne vidijo radi, končno se morda le vdajo, češ, »mladost je norost«. — Pa ni tako brez nevarnosti tako drsanje, zlasti če se ta »športna« zabava poskuša na tankem ledu, ki pokriva globokejšo vodo. Vsako leto čujemo o nesrečah na ledu; tudi ta zima ni bila brez drsalskih nezgod. Prav na Sveti božič sta utonila v reki Čuli blizu Darde dva dečka v starosti 10 in 16 let. Drsala sta se na šibkem ledu. Mlajšemu se je udrlo. Starejši ga je hotel rešiti, a je nesrečnež tudi sam zdrsil pod led v hladni grob. Izvršiti je hotel sicer junaški čin reševanja, pokazal občudovanja vredno ljubezen; toda v takih slučajih je treba previdnosti, ker se prebiti led navadno naprej lomi in je reševanje silno otežkočeno. Najbolj previdno bi bilo, ako bi sploh ne bila šla na šibko ledeno površje.

Vsak po svoje. Če bi vprašali otroke po naših siromašnih domovih, kaj si žele za Miklavža ali za božič, se bodo njih želje sukale okrog dobrih jestvin, igrač, šolskih potrebščin. Tudi za novo oblekico bi se glasile skromne prošnje. Kaj pa otroci milijonarjev? Nič posebno daleč ne segajo. Ker zgoraj naštetih stvari ne pogrešajo, jih zanimlje bolj radovednost in dostikrat kaj takega, kar je za druge zemljane vsakdanost in brez pomena. Nedavno smo čitali, da je bilo za božične počitnice v nekem londonskem hotelu nastanjenih več ameriških milijonarjev s svojimi otroki. Časnikarji so seveda sila radovedni — saj morajo biti zaradi tistih, ki zanje pišejo — pa so jih obiskali. Med drugim so deco bogatašev izpraševali, katere darove si žele za božič. Neka deklica (6 letna šele) je rekla, da bi rada poslušala pri hotelskem telefonu, kaj si razni ljudje sporočajo in kaj izprašujejo. Sinček milijonarja, ki ga imenujejo »kralja volne«, bi bil rad za dečka, ki pri dvigalu v hotelu vrata odpira in zapira. (Hotél je velika gostilna s prenočišči za tujce; v zgornja nadstropja ni treba hoditi po stopnicah, ampak se vsakdo lahko posluži dvigala — lift mu praviijo — ki ga popelje v višino.) Nekateri bi bili zadovoljni, da bi v vratarjevi sobici sprejemali tujce; neka deklica pa ni imela druge želje, nego da bi bila rada za kuharico v veliki gostilniški kuhinji. Otroci ameriških milijonarjev so torej dovolj skromni.

Novicam iz Amerike pravijo dostikrat »ameriške race«. Tudi tole poročilo diši po takih racah, pa je vendarle nekaj resnice na njem: Petletni deček Witebreand iz Amerike ponovi na klavirju takoj vsako skladbo ali pesem, ki mu jo kdo zaigra; dostikrat pa pridene še lepe zaključke iz lastne domišljije. Ta čudovita nadarjenost je izreden pojav tudi radi tega, ker njegovi starši niso popolnoma nič glasbeno izobraženi in tudi ne muzikalično nadarjeni.

Bolje bi bilo zamolčati; toda, ker so drugi časopisi že pisali, sprejmemo tudi mi med žalostne, pretresljive novice to, da se je v Banjaluki vrgla pod vlak neka 16 letna učenka. Vlak jo je raztrgal. Kaj jo je privedlo do tega nesrečnega koraka, ni znano. Mi pa vemo, da lepo, zgledno, bogaboječe življenje po nauku sv. vere nikdar ne tira človeka v obup ne v samomorilne misli. Omenjeno deklico je sodil Bog; nam ne gre zdaj izrekati nobene sodbe. Vendar pa poznavalci današnje družabne razdrapanosti po mestnih družinah trde, da zmeša mladim ljudem zdravo pamet največkrat čitanje umazanih, divjih, strašnih romanov in spisov, ki ponižujejo vero in življenje po veri, vzbujajo pa slabe nagne in strasti; opisujejo kot junaštvo, kar je le slabost, povelečujejo pa greh in nizkotnost. Ni čudo, če taka roba zastrupi mlado srce, ki se vda potem vsled

tega nevarnemu sanjarstvu in zaplete v nesrečne mreže, ki se iz njih težko izmota. — Nauka za nas, ki si hočemo ohraniti pošteno srce, ni treba dostavljati.

Konec leta — konec življenja. Tam ob Bodenskem jezeru (pri mestu Schaffhausen) je silil petletni deček, da bi smel na Silvestrov večer še enkrat prižgati svečice na božičnem drevesu. Materi ni bilo po volji. Deček se je pa le lotil nedovoljenega posla, ko je mislil, da ga nihče ne opazuje. Po nesreči se mu pa stakne obleka s prižgano lučko. Takoj je bil ves v ognju in kmalu izdihnil. — Zato le lepo ubogati, otroci — mali in večji —, da se ne ujame ogenj ne tukaj ne tam.

Hujša mladinska nesreča se je pa pripetila — kakor je bilo čitati — v severoameriškem mestu Oklahoma. V dvorani, kjer so imeli pripravljeno veliko božično drevo ter se je zbralo polno šolskih otrok, je nastal ogenj. Po neprevidnosti je začelo goreti drevo, in hipoma je bila vsa dvorana v plamenu. Prestrašeni otroci se v zmedu niso mogli rešiti, marveč so popadali drug na drugega. 36 so jih potegnili iz pogorišča. Bili so vsi ožgani in — seveda mrtvi. — Človek ni nikoli dosti previden, pa tudi nikjer popolnoma varen; tega se vsi premalo zavedamo.

Modrost v pregovorih domačih in tujih.

Mir.

Kdor mir ljubi, Bogu služi.
Kjer mir, tam je Bog; kjer ga ni, se
vrag reži.
Božji mir je boljši ko pamet.
Mir je boljši ko pravica; zavoljo miru
so sodnije.
Mir je boljši ko deset zmag.
Boljši plesniv mir ko cvetoč prepir.
Boljši ovsenjak v miru ko pogača v
prepiru.
Boljše mir ohraniti ko mir loviti.
V miru živeti, se pravi: zaklad imeti.
Mir redi, prepir suši.
Mir šele vzljubiš, ko vojsko spoznaš.
Mir je dobrodošel zmagalcem in prema-
gančcem.
Kdor mir prinaša, je sel božji.
Če hočeš mir, daj mir!
Kdor ljubi mir, pazi na jezik.
Kdor se v nič ne meša, temu mir ne
peša.
Če hočeš v miru živeti, moraš dobrega
sosedu imeti.
Vsi bi imeli mir, ko bi ne bilo mojega
in tvojega.
Mir konča več vojnikov ko boj.
Večni mir je le v grobeh.

Reki:

Živim mir, mrtvim pokoj!
Pri miru!
Mir besedi!
Z mirom pustiti.
S čistega mira.

Drobiž.

Nadarjenost otrok. Veliko pozornost vzbujajo v človeškem življenju otroci, ki kažejo že v zgodnji mladosti neobičajno nadarjenost. Zgodovina pozna številno takih slučajev. Dovolimo si nekatere navesti na tem mestu. Pravcato občudovanje pri soljudeh je vzbujal leta 1721. sinček nekega Danca, po imenu Henrik Heineken. Ko je bil otrok star 10 mesecev, je znal že razločno imenovati vse predmete v svoji okolici. Otroka so kmalu pričeli učiti dansko zgodovino, in ko je bil star 15 mesecev, je že poznal glavne obrise svetovne zgodovine. Ko je bil star 3 leta, je obvladal dansko zgodovino popolnoma in se je pričel učiti francoskega in latinskega jezika. Otroka pa je na žalost umrl že v petem letu starosti. Radi prevelikega duševnega dela so mu opešale moči. — Istega leta se je rodilo

zelo nadarjeno dete v Franciji. Bil je to sinček nekega francoskega pridigarja. Oče ga je v drugem letu pričel učiti francoščine. Otrok se je kmalu izuril tudi v nemščini, latinščini, grščini in hebrejščini. V zgodnji mladosti je deček znal mnogo iz filozofije, matematike in cerkvene zgodovine. Od 16. do 20. leta se je izpopolnil v pravnih študijah, nato je umrl na vnetju možganov. — Čudežno dete se je rodilo tudi leta 1800. To je bil znani Karl Witte. Šele 14 let star je dosegel doktorsko čast na filozofski fakulteti v nemškem mestu Giessen. Witte je v poznejši dobi mnogo deloval na znanstvenem polju in umrl 83 let star. — Zelo mlad je pokazal svojo veliko nadarjenost tudi slavni matematik Pascal, ki je že kot 17 letni mladenič spisal zanimivo razpravo o presekih krogle. — Zgodovinski viri poročajo, da je bil Torquato Tasso že v mladosti zelo nadarjen. Kot 5 mesecev staro dete je čisto dobro govoril, v 7. letu starosti je že pisal verze in imel več javnih govorov. Na univerzo se je vpisal 13 let star in 4 leta pozneje je izdal svoje prvo večje delo »Rinaldo«. — Veliko je bilo že tudi muzikalično nadarjenih otrok. Zgodnja zrelost na tem polju je znak genialne nadarjenosti.

Poki v gozdu. Ljudje, ki potujejo po pragozdih Amerike, imajo večkrat priliko, da opazujejo čudovita dela stvarstva, ki kaže tukaj najbohotnejše svojo raznolikost. Tako n. pr. raste v ameriških gozdih visok grm, Phura crepitans. Njegove plodove obdajajo jako trde lupine. Ko plod dozori, se lupina s pokom razleti in vrže seme daleč od sebe. Večkrat se zgodi, da nastane v gozdu prav živahno streljanje, ko so ti plodovi zreli.

Japonci rastejo. Znano je, da je japonsko rumeno pleme po velikosti najmanjše na svetu. Kitajci in Japonci so takorekoč najmanjši ljudski tip. Profesor Weaden Harts objavlja zanimive podatke, iz katerih izhaja, da japonska mladina radi vztrajnega gojenja športa raste. Profesor je proučeval telesni ustroj Japoncev celih dvajset let in je prišel do ugotovitve, da so Japonci v tem času zrastle za povprečno dva centimetra. V

istem času so se splošne zdravstvene razmere japonskega naroda izboljšale za 49 odstotkov. Tako Japonci rastejo in se fizično utrjujejo, med tem ko belo pleme propada telesno in duševno.

Največja reja kanarčkov. Največ kanarčkov na svetu se izgodi na Nemškem. »Berliner Tagblatt« prinaša o reji kanarčkov na Nemškem zanimive podatke: Nemška je tekom let postala največji dobavitelj kanarčkov na svetu in vzdržuje številen izvoz teh »popularnih« pevcev v daljne dežele. Več stotisoč kletk s kanarčki pošlje vsako leto v Ameriko. Da pa se to izplača, bomo videli iz naslednjega: Na Nemškem je stal prej dobro izučen kanarček 30.000 mark, Amerika pa plača rada za srednje dobrega pevca 20 dolarjev, a najboljši pevec stane celo 30 do 40 dolarjev. Na ta način delajo Nemci dobro kupčijo z valuto. Z izvozom kanarčkov se pečajo na Nemškem velike tvrdke, kojih nakupovalci prehodijo vso nemško deželo ter pošiljajo velikanske pošiljatve po 10.000 in celo 100.000 kanarčkov preko oceana. Ameriški prekupci pošiljajo za vsakega pevca posebno gajbico, dà, ptičkom je prideljen med potjo celo poseben sprevodnik. Tri- do petsto teh kletk se skupaj poveže in izroči prevoz oskrbniku. S takimi pošiljkami gredo tudi mnogi gozdni pevci, namenjeni posebno nemškim kolonistom, ki v teh pevcih ljubijo svojo domovino. Svoj čas so največ kanarčkov izredili v Harcu, a nekaj let sem v velikem obsegu tudi v Berlinu; zlasti se bavijo s tem delavski družine.

Čudežno drevo. Brazilija je znana po svojih naravnih krasotah. Tam raste tudi drevo z imenom Orape. To drevo izloča tako močno svetlobo, da lahko poleg njega kdo piše ali čita.

Koliko jezikov se govori na svetu, Zemljepisec Balbi pravi, da je na vsem svetu 825 jezikov, katerih se ljudje poslužujejo v medsebojnem občevanju. Te 825 jezikov se zopet deli na približno 5000 narečij. Jezikoslovec Vervier pa trdi, da je vseh jezikov na zemlji z narečji vred 3064. Po Balbijevem računu odpade 825 jezikov na posamezne dele sveta takole: na Evropo 53, na Ameriko

417, na Azijo 124, na Afriko 114 in na Oceanijo 117.

Ogromna sila žuželk. Mravlja baje nima niti oči niti ušes, a najde pot do živeža in nazaj v mravljišče, pozna svoje tovarišice ter razločuje mravljična jajca in mladiče od drugih. Močna je mravlja tako, da bi moral človek iste sile z lahkoto dvigniti in nositi dve železniški lokomotivi. Mravlja živi do 100 dni brez hrane. — Rogač dvigne lahko dvajsetkratno težo svojega telesa. Ako bi bila n. pr. ženska tako močna, bi lahko nesla cel klavir. — Gosenice dvignejo lahko 80kratno lastno težo. Štrigalica je pravi Herkul, ker lahko vleče težo, ki za 246krat prekaša njeno lastno težo. Konj bi moral v istem razmerju vleči voz s težo 200 ton. Da zgrade mravlje kup, ki je čudovito velik in težak v primeri z njih lastno težo, vemo iz izkustva; zgrade si pa lahko tudi do 3 km dolge tunele. — Čebela je vzor delavnosti. A koliko stori, vendar ni znano. Čebela obiše po 27 cvetov za minuto.

Slovstvo.

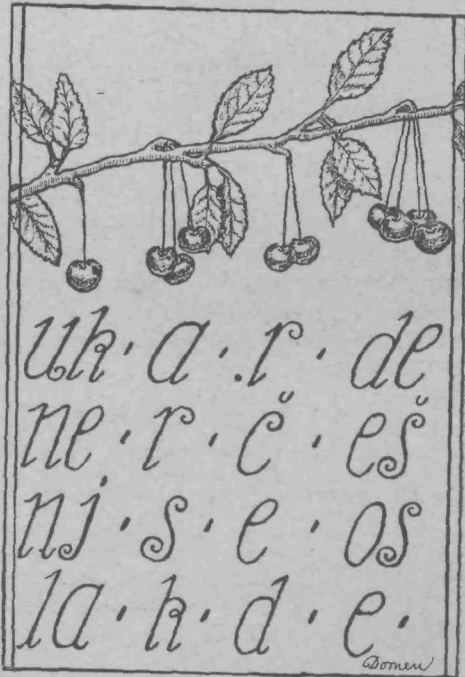
Iz torbice belokranjskih palčkov. Zbral in ilustriral Albin Čebular. 1925. Založila in izdala belokranjska podr. Slov. plan. društva. Natisnil J. Krajec nasl. v Novem mestu. Pristno otroška poezija iz prvega vira. Pesmice — uspavanke — nagajivke — igre: vse, kakor pride naravnost iz otroških ust, često brez logične zveze, preko slovnice, brez zanimanja za formalnost in obzirnost, zato pa polno sočnega humorja in neodoljive otroške naivnosti. Knjižico gorko priporočamo vsem šolskim knjižnicam. Otroci bodo imeli res posebno veselje z njo.

Zavratne pošasti. Slovenski mladini napisal Jos. Ribičič. Lesoreze izdelal Božidar Jakac. Založba Jug v Ljubljani. Cena broš. izvodu Din 14. — Zelo poučna pripovedka o dveh bakterijah, ki gresta po svetu zbirat skušenj, kako najuspešneje končavati človeško življenje. Bojazljivi bakterijski kraljeviči Suhec sam po-

gine, njegov sluga Treska pa mesto nje-ga postane kralj bakterij ter oznanja, kar je dognal na svojih potih: »Naš največji sovražnik je solnce. Drugi naš sovražnik je čisti zrak. Tretji naš sovražnik so bela telesa v človeški krvi. Najmanjši naš sovražnik je pa človek. Njegov napuh mu ne dovoli, da bi verjel v naše moči...« Prepotrebno čtivo za vsako šolsko knjižnico.

1. Skrivalica.

(Domen.)

Sestavi iz teh črk in zlogov pregovor!

2. Besedna uganka.

(Orel.)

Drvar, šleva posel, urednica, pop-top, štivo, boben, rojak, slana, petek.

Črtaj v teh besedah po dve črki in dobiš nove besede. Začetne črke novih besed dajo naslov slovenskega romana.

3. Konjiček.

(Stric Jože, Bloke.)

dru	saj	mno		u	kdor	ta
go		naj	znaš,	ma		ko
re;	gi	go		ro	sti,	se
sam	sti,	ma	go	ve!	lo	nič
ri	vo	in		li	ši	Med
pu	lo	vo		ved.	ne	a

4. Naloga.

Iz zlogov: a-, -ca, -ce-, -di, ed-, es-, -el, -ha-, -ki-, kla-, kme-, -lec, -len, -lji-, -ma-, mi-, -ni-, o-, -ra, -ra, -ra, rman, se-, ša-, -te-, -ti-, -to-, -va, vard, -vec, vrt- napravi sledeče besede: orodje, ime nadangela, zabavnega človeka, hišno opravilo, orodje, poljedelca, moško krstno ime, dišečo cvetko, svetopisemsko osebo, rastlino, svetilni plin.

Če te besede prav razvrstiš druga pod drugo, dado začetne črke, brane od zgoraj navzdol, ime slovenskega pisatelja, črke, ki stojijo na drugem mestu, brane od spodaj navzgor pa naslov knjigi, ki jo je spisal.

(Rešitev in imena rešilcev — ki se sprejemajo le tekom 10 dni po izidu lista — v prihodnji številki.)

1. Rešitev posetnice v 3.—4. številki:

Zrakoplovec.

2. Rešitev naloge v 3.—4. številki:

Nedoločnik, dobrota, naramnica, jersbašček, zaimek, ponvica, dragocenost, postava, posnetek, besednjak, kesanje, prepoved, kosmatinec, bregganjanje.

Dobra mera in vaga v nebesa pomaga.

3. Rešitev orodja v 3.—4. številki:

Najprej vzemi črke pri kladivu, nato pri kleščah in nazadnje pri dletu, pa dobiš:

Dobro orodje delo prikrajša.

4. Rešitev demanta v 3.—4. številki:

M
R i m
B o s n a
p e l i k a n
M i s i j o n a r
S a l o m o n
K o n g o
B a l
r
Misijonar.

5. Rešitev črkovnice v 3.—4. številki:

S	l	a	M	n	i	K	
l	u	b	a	d	a	r	
o	r	e	h	o	č	e	Slomšek
m	l	i	n	č	e	k	Mahnje
š	i	l	i	n	g		Krek
e	v	i	č				
k	o						

6. Rešitev rebusa v 3.—4. številki:

Očetov blagoslov otrokom hiše zida,
materina kletev pa jih podira.

Listnica uredništva.

Vinko, Valjevo: Svoje misli smo Vam v glavnem že sporočili pismeno. Gazele? Vse niso, posamič pa že bo katera. Pozdrav! — H. K. v L.: Jesensko morda jeseni. Hvala. — J. V. v M.: »Grabež« je prav krepka in tudi resnična, vendar ne moremo z njo na dan, ker dobimo včasih z onstran opomine na previdnost. Rajši kaj manj bojevitega. Prosimo. — M. T. v N. m.: Pomilujemo Vašo osamelost. Pesmica pa, kakor je gorka, še ni godna. — K. B. v P.: Ljubeznivo oprostite! Za šolo že morda, za javnost pa še ni. Zahvaljujemo se pa za zanimanje. Bo poteklo drugič kaj boljšega? — M. K. v Ž.: V Marijin zvonček. Le še obilo pristrčnosti, prosimo, napišite! Izberite originalnih zamisli! — Gozdana: Risbe? Dobrodošle, ako so le čedno izvedene. Le pošlji, kar imaš lepih. Velja Tebi in drugim naročnikom. — Lidija: Prav, prav! Le piši. Pozdrav! — Črniški: Oprostite in — hvala lepa za dobro voljo. Toda drugi odstavek je moral v koš. Razumeli boste.